

พลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุ
จังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558 - 2567)*
DYNAMICS OF SOCIAL SECURITY BUDGET BURDEN AND ELDERLY LABOR
SITUATION IN NONGTHABURI PROVINCE: A DECADE REVIEW (2015-2024)

รชต จุฑาพิว*, ลักขณา รุ่งโรจน์

Rachata Juthaphiw*, Lakkana Rungrot

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

Corresponding author E-mail: rachata.j@rmutsb.ac.th

*Tel: 095-045-8385

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีในรอบ 10 ปี 2) วิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์โควิด-19 ต่อเสถียรภาพการจ้างงาน และ 3) ประเมินทิศทางภาระค่าใช้จ่ายกรณีชราภาพภายใต้บริบทสังคมสูงวัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาและแบบจำลองพยากรณ์แนวโน้ม จากรายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดนนทบุรีจำนวน 10 ฉบับ (พ.ศ. 2558-2567) ครอบคลุมผู้ประกันตนกว่า 7.7 แสนคน ผลการศึกษาพบการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่มีนัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงอายุ โครงสร้างรายจ่ายกองทุนได้เปลี่ยนผ่านจากภาระด้านสุขภาพไปสู่ด้านชราภาพอย่างสมบูรณ์ โดยในปี 2567 มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพพุ่งสูงถึง 454.88 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 56.97 ของเงินสิทธิประโยชน์รวม ซึ่งสูงกว่ากรณีสงเคราะห์บุตรและเจ็บป่วยอย่างมีนัยสำคัญ 2) รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจจากวิกฤต วิกฤตโควิด-19 ส่งผลให้ยอดการเบิกจ่ายกรณีว่างงานพุ่งสูงขึ้นในช่วงปี 2563-2564 และทิ้งผลกระทบระยะยาวต่อสถานประกอบการขนาดเล็ก (1 - 9 คน) ซึ่งในปี 2567 กลุ่มนี้ยังคงมีส่วนการเลิกจ้างสูงถึงร้อยละ 95.04 ของกิจการที่ปิดตัวทั้งหมด และ 3) โครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน ผู้ประกันตนร้อยละ 85.88 ยังคงเลือกใช้บริการสถานพยาบาลเอกชนอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงต้นทุนแฝงในการบริหารจัดการ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมุ่งเน้นการปฏิรูปความยั่งยืนทางการคลังผ่านการขยายอายุเกษียณภาคสมัครใจ การปรับเพดานเงินสมทบให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ และการสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าสำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมเพื่อลดภาระกรณีว่างงาน เพื่อรักษาสมดุลทางการคลังอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กองทุนประกันสังคม, การวิเคราะห์อนุกรมเวลา, สังคมสูงวัย, วิกฤตโควิด-19, จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aims to 1) study the development and structural changes of the Social Security Fund's budget burden in Nonthaburi Province over a decade; 2) analyze the impact of the COVID-19 crisis on employment stability; and 3) assess the trajectory of old-age benefit expenses within the context of an aging society. This is a quantitative research analyzing time-series data and a trend forecasting model from 10 Nonthaburi Provincial Labor Situation Reports

(2015-2024), covering over 770,000 insured persons. The findings reveal three significant structural changes: 1) The Aging Budget Trap: The fund's expenditure structure has completely transitioned from health-related burdens to old-age provisions. In 2024, old-age benefit payments soared to 454.88 million THB, accounting for 56.97 percent of total benefit payments, which is significantly higher than child allowance and sickness benefits. 2) Economic Scarring from the Crisis: The COVID-19 crisis resulted in a surge of unemployment benefit disbursements during 2020-2021 and left long-term impacts on small enterprises (1-9 employees). In 2024, this group still had a high layoff proportion, reaching 95.04 percent of all closed businesses. and 3) Private Sector Dependency Structure: 85.88 percent of insured persons continuously chose to use private healthcare facilities, reflecting latent administrative costs. Policy recommendations focus on fiscal sustainability reform through voluntary retirement age extensions, adjusting contribution ceilings to align with economic conditions, and establishing an early warning system for small enterprises to reduce the unemployment burden, in order to sustainably maintain fiscal balance.

Keywords: Social Security Fund, Time-Series Analysis, Aging Society, COVID-19 Crisis, Nonthaburi Province

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรโลกที่มุ่งหน้าสู่สังคมสูงวัย ถือเป็นความท้าทายระดับมหภาคที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง ข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติระบุว่า ประชากรโลกที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างก้าวกระโดดจาก 962 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2017 เป็น 2.1 พันล้านคน ในปี ค.ศ. 2050 สำหรับประเทศไทย สถานการณ์ดังกล่าวมีพลวัตที่รวดเร็วกว่าหลายประเทศ โดยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Aged Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และคาดการณ์ว่าจะก้าวเข้าสู่ "สังคมสูงวัยระดับสุดยอด" (Super Aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2578 การเปลี่ยนผ่านนี้ส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการหดตัวของกำลังแรงงาน ซึ่งเป็นปัจจัยกดดันต่อภาระงบประมาณสวัสดิการสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อรับมือกับวิกฤตดังกล่าว ภาครัฐได้มีความพยายามในการขับเคลื่อนนโยบายผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ภายใต้ร่วมของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546

ในบริบทของการบริหารกิจการสาธารณะสมัยใหม่ ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม ระบบประกันสังคม (Social Security System) ถือเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางสังคม (Social Risk Management) (Canagarajah, P. S., 2002); (Holzmann, R. & Jørgensen, S., 2001); (Verbano, C. & Venturini, K., 2011) เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้แก่แรงงาน โดยทำหน้าที่เป็นตาข่ายความปลอดภัย (Social Safety Net) รองรับความเสี่ยงพื้นฐานที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น การเจ็บป่วย การว่างงาน ทูพผลกระทบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความชราภาพ อย่างไรก็ตาม ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558-2567) โครงสร้างประชากรและตลาดแรงงานของประเทศไทยได้เผชิญกับพลวัตความเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ (Megatrends) ที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการคลังของกองทุน โดยเฉพาะ "กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ" ที่กลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบางสูงและเผชิญกับปัญหาเชิงพฤติกรรมในการพึ่งพิงระบบสวัสดิการ เนื่องจากข้อจำกัดด้านการออมในวัยทำงานที่ต่ำ ทำให้แรงงานสูงวัยจำนวนมากต้องพึ่งพิงเงินทดแทนกรณีชราภาพเพื่อการดำรงชีพเป็นหลัก

จังหวัดนนทบุรี ในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจปริมณฑลที่มีอัตราการขยายตัวของเมือง (Urbanization) สูง มีสถานประกอบการในระบบกว่า 22,991 แห่ง และผู้ประกอบการกว่า 772,558 คน กำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญยิ่ง ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นถึงความไม่สมดุลของโครงสร้างการงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ แม้สิทธิประโยชน์กรณีสงเคราะห์บุตรจะมีจำนวนผู้ใช้บริการสูงสุดถึง 136,376 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 49.51 ของผู้ใช้สิทธิทั้งหมด แต่เมื่อพิจารณาในมิติมูลค่าการเบิกจ่าย กลับพบว่ากรณีชราภาพ มียอดการจ่ายเงินสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง สูงถึง 454.88 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 56.97 ของเงินประโยชน์ทดแทนที่จ่ายทั้งหมด (สำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี, 2567) ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนสัญญาณเตือนถึงภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงอายุ (Aging Budget Trap) (Berezkina, O. A. & Rozmainsky, I. V., 2024); (Zubair, S. et al., 2017) ที่กองทุนกำลังแบกรับภาระผูกพันระยะยาวในสัดส่วนที่สูงเกินกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณรวม นอกจากนี้แรงกดดันจากสังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยความผันผวนทางเศรษฐกิจและวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 (COVID-19 Crisis) ในช่วงกลางทศวรรษ ยังได้ทิ้งร่องรอยความเสียหาย (Economic Scarring) ไว้ในโครงสร้างการจ้างงานของจังหวัด ตามทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability) ข้อมูลปี 2567 ยืนยันว่า สถานประกอบการขนาดเล็ก (ลูกจ้าง 1-9 คน) มีความเปราะบางสูงสุด โดยมีสัดส่วนการเลิกกิจการถึงร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภาระการจ่ายเงินทดแทนกรณีว่างงานกว่า 102.04 ล้านบาท นอกจากนี้ ในมิติด้านสุขภาพ พฤติกรรมการเลือกใช้บริการทางการแพทย์ของผู้ประกันตนยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง โดยในปีล่าสุดมีสัดส่วนการใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนสูงถึงร้อยละ 85.88 ซึ่งบ่งชี้ถึงความท้าทายในการควบคุมต้นทุนแฝงและค่ารักษาพยาบาลในระยะยาว (สำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี, 2567)

จากสถานการณ์ข้างต้น การศึกษาข้อมูลเพียงปีใดปีหนึ่ง (Cross-sectional Study) อาจไม่เพียงพอที่จะฉายภาพพลวัตและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สะสมตัวมาตลอด 10 ปีได้ (Frantsuz Y. A., 2025); (Le, A.-T. & Doan, A.-T., 2020) ช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ที่สำคัญคือ การขาดแคลนการวิเคราะห์ข้อมูลระยะยาวที่ติดตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางพึ่งพิงกองทุนของแรงงานผู้สูงอายุกับการก่อตัวของวิกฤตทางการคลัง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาเรื่องพลวัตการงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558 - 2567) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์อนุกรมเวลา (Time-Series Analysis) เพื่อถอดบทเรียนจากอดีต วิเคราะห์จุดเปลี่ยนสำคัญในช่วงวิกฤต และประเมินทิศทางความเสี่ยงในอนาคต หากภาวะพึ่งพิงและโครงสร้างงบประมาณที่บิดเบี้ยวนี้ไม่ได้รับการแก้ไข กองทุนอาจเผชิญกับภาวะล้มละลายทางการคลัง (Fiscal Insolvency) การศึกษานี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แม่นยำ (Evidence-based Policy) ในการสร้างความยั่งยืนทางการคลังและการคุ้มครองแรงงานที่เท่าทันต่อบริบทสังคมผู้สูงอายุ นำมาสู่คำถามในการวิจัย คือ โครงสร้างและแนวโน้มของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัตอย่างไรในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา, วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและโรคระบาดส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพการจ้างงานและภาระงบประมาณกรณีว่างงานของกองทุนในลักษณะใด และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลต่ออัตราเร่งของค่าใช้จ่ายกรณีชราภาพเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิประโยชน์ด้านอื่นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประเภทสิทธิประโยชน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2567
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์โควิด-19 และความเปราะบางของสถานประกอบการต่อภาระค่าใช้จ่ายกรณีว่างงาน

3. เพื่อประเมินทิศทางภาระงบประมาณกรณีชราภาพและพฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปความยั่งยืนของกองทุน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องพลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี ในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558-2567) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Analysis) ในรูปแบบอนุกรมเวลา (Time-Series) โดยมีรายละเอียดกระบวนการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรเป้าหมายในการศึกษานี้คือ ผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี ครอบคลุมทั้ง 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 33, มาตรา 39 และมาตรา 40 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลแบบแจงนับครบถ้วน (Total Population / Census Approach) โดยใช้ข้อมูลประชากรทั้งหมด ณ สิ้นเดือนธันวาคมของแต่ละปี รวมระยะเวลา 10 ปี ซึ่งในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนผู้ประกันตนรวมทั้งสิ้น 772,558 คน การศึกษานี้จึงไม่มีความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (Zero Sampling Error) เนื่องจากวิเคราะห์จากประชากรจริงทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้คือ แบบบันทึกข้อมูลโครงสร้างเชิงปริมาณ (Structured Data Extraction Matrix) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อสกัดตัวแปรเชิงตัวเลขจากฐานข้อมูลทุติยภูมิ โดยแบ่งมาตรวัดตัวแปรออกเป็น 3 ชุดข้อมูลหลัก ได้แก่ ข้อมูลพลวัตประชากรผู้ประกันตน ข้อมูลการเบิกจ่ายสิทธิประโยชน์จำแนกตามกรณี (มูลค่าและจำนวนราย) และข้อมูลสถานการณ์เลิกจ้างในสถานประกอบการ

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ (Systematic Data Collection) ตามขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมรายงาน เก็บรวบรวมรายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดนนทบุรี ฉบับรายปี จำนวน 10 ฉบับ (พ.ศ. 2558-2567) ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี
ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความครบถ้วน (Completeness Check) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของชุดข้อมูลในแต่ละปี เพื่อหาจุดที่ข้อมูลขาดหาย (Missing Data) หรือมีการเปลี่ยนรูปแบบการรายงาน
ขั้นตอนที่ 3 การสกัดข้อมูล (Data Extraction) นำเข้าข้อมูลดิบ (Raw Data) ลงในโปรแกรมตารางคำนวณ (Spreadsheet) โดยจัดโครงสร้างข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบ Panel Data / Time-Series Format
ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความถูกต้องซ้ำ (Double-check / Cross-validation) ดำเนินการทวนสอบตัวเลขที่บันทึกกับเอกสารต้นฉบับซ้ำอีกครั้ง เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการบันทึกข้อมูล (Data Entry Error)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและข้อมูล

เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือทางสถิติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดกรองข้อมูล (Data Screening) และตรวจสอบคุณภาพดังนี้

4.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความสอดคล้องของนิยามปฏิบัติการ (Operational Definition) ของตัวแปรในรายงานแต่ละปี เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่นำมาต่อเรียงเป็นอนุกรมเวลานั้น เป็นตัวแปรชุดเดียวกันอย่างแท้จริง

4.2 ความสอดคล้องของข้อมูลอนุกรมเวลา (Consistency Check) ตรวจสอบความต่อเนื่องของข้อมูล และระบุจุดหักเหเชิงโครงสร้าง (Structural Break) ที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือวิกฤตการณ์

4.3 ความน่าเชื่อถือของชุดข้อมูล (Reliability & Data Transformation) ดำเนินการตรวจสอบค่าผิดปกติ (Outliers) ทางสถิติโดยใช้เกณฑ์ Z-score และ IQR (Interquartile Range) รวมถึงพิจารณาปรับฐานข้อมูล (Data Transformation) เช่น การปรับค่าเงินเฟ้อ (Deflation) ให้เป็นมูลค่าที่แท้จริง (Real Value) เพื่อขจัดอิทธิพลของภาพลวงตาทางการเงิน

4.4 การตรวจสอบคุณสมบัติอนุกรมเวลา (Time-Series Properties) ก่อนการทดสอบสมมติฐานได้ทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationarity) ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) Test เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ลวง (Spurious Regression) และตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์ในตัวเองของความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) ด้วยค่าสถิติ Durbin-Watson

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 มิติ ได้แก่

5.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และคำนวณอัตราการเติบโตเฉลี่ยทบต้น (Compound Annual Growth Rate: CAGR) เพื่อประเมินความรุนแรงของการเพิ่มขึ้นของงบประมาณ

$$CAGR = \left(\frac{V_{final}}{V_{begin}} \right)^{\frac{1}{n}} - 1$$

5.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) ประยุกต์ใช้สมการถดถอยเพื่อหาความสัมพันธ์และอิทธิพลของระยะเวลาต่อการเพิ่มขึ้นของภาระงบประมาณกรณีชราภาพ โดยกำหนดสมการดังนี้

$$Y_{old_age} = \alpha + \beta_1(\text{Time}) + \epsilon$$

พร้อมทั้งตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอย (Regression Assumptions) ได้แก่ การแจกแจงแบบปกติ (Normality) และความแปรปรวนคงที่ (Homoscedasticity)

5.3 การวิเคราะห์ด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variable Regression / Interrupted Time Series) เพื่อทดสอบสมมติฐานผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ต่อภาระงบประมาณกรณีว่างงานโดยกำหนดสมการ

$$Y_{unemp} = \alpha + \beta_1(\text{Time}) + \beta_2(D_{covid}) + \epsilon$$

โดยกำหนดให้ $D_{covid} = 1$ ในปีที่มีการระบาดรุนแรง (2563-2564) และ 0 ในปีอื่น

หากค่าสัมประสิทธิ์ β_2 มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แสดงว่าวิกฤตการณ์ส่งผลกระทบต่อกองทุน

5.4 การพยากรณ์แนวโน้ม (Forecasting) ประยุกต์ใช้แบบจำลอง Holt's Linear Trend Exponential Smoothing ซึ่งเหมาะสมกับข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีแนวโน้ม (Trend) แต่ไม่มีฤดูกาล (Seasonality) เพื่อพยากรณ์ภาระงบประมาณในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2568-2572) แบบจำลองการปรับเรียบแบบเอ็กซ์โปเนนเชียล (Exponential Smoothing) ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิค Holt's Linear Trend Method ซึ่งเหมาะสมกับข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีแนวโน้ม (Trend) แต่ไม่มีฤดูกาลชัดเจน และมีจำนวนข้อมูลจำกัด ($N=10$) เพื่อพยากรณ์ภาระงบประมาณในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2568-2572) และเป็นที่ยอมรับในการศึกษาระดับนโยบายสาธารณะเพื่อดูแนวโน้มระยะยาว

$$\text{สมการระดับ (Level): } L_t = \alpha Y_t + (1 - \alpha)(L_{t-1} + T_{t-1})$$

$$\text{สมการแนวโน้ม (Trend): } T_t = \beta(L_t - L_{t-1}) + (1 - \beta)T_{t-1}$$

$$\text{สมการพยากรณ์ (Forecast): } F_{t+m} = L_t + mT_t$$

เกณฑ์การแปลผลข้อมูล

ในการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ผู้วิจัยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance Level) ไว้ที่ 0.05 ($p\text{-value} < 0.05$) เพื่อยอมรับว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์หรือส่งผลกระทบต่อกันจริง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์แนวโน้มการงบประมาณกรณีชราภาพ 2) การวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์ต่อการว่างงาน และ 3) การพยากรณ์แนวโน้มในอนาคต ดังนี้

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการงบประมาณกรณีชราภาพ (Trend Analysis)

เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า ระยะเวลาและการเข้าสู่สังคมสูงวัย เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การงบประมาณกรณีชราภาพเพิ่มขึ้นในอัตราเร่ง ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยอิทธิพลของระยะเวลาต่อมูลค่าการจ่ายกรณีชราภาพ (พ.ศ. 2558 - 2567)

ตัวแปรพยากรณ์ (Predictors)	สัมประสิทธิ์ (B)	ความคลาดเคลื่อน (S.E.)	Beta (β)	t	p-value
(Constant)	-78,500.25	15,200.40	-	-5.16	.001
ระยะเวลา (Time Trend)	+38,450.12	3,150.80	0.945	12.20	.000*
R²	0.893				
F-test	148.90*				

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ จากตารางที่ 1 พบว่าตัวแปร ระยะเวลา (Time) มีอิทธิพลทางบวกต่อมูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 12.20, p < .001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.893 แสดงว่าระยะเวลาสามารถพยากรณ์การเพิ่มขึ้นของงบประมาณได้ร้อยละ 89.3 ค่าสัมประสิทธิ์ (B) เท่ากับ 38,450.12 หมายความว่า โดยเฉลี่ยในแต่ละปี ภาระงบประมาณกรณีชราภาพของจังหวัดนนทบุรี จะเพิ่มขึ้นประมาณ 38.45 ล้านบาท สอดคล้องกับข้อมูลปี 2567 ที่ยอดจ่ายพุ่งสูงถึง 454.88 ล้านบาท

ค่าสถิติที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางโครงสร้างที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (Deterministic Structural Trend) ซึ่งอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) การที่ค่า R^2 มีระดับสูงเกือบร้อยละ 90 เป็นการตอกย้ำว่า ภาระทางการคลังนี้ไม่ได้เกิดจากความผันผวนทางเศรษฐกิจในระยะสั้น แต่เกิดจากการสะสมตัวของกลุ่มประชากรสูงวัยตามธรรมชาติ ผนวกกับโครงสร้างของระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน (Defined Benefit Plan) ที่ยิ่งเวลาผ่านไป ภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) จะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น ก่อให้เกิด "ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัย" (Aging Budget Trap) ที่ผูกมัดทรัพยากรทางการคลังของกองทุนไว้กับรายจ่ายประเภทเดียวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ต่อภาระกรณีว่างงาน (Impact Analysis)

เพื่อทดสอบว่าวิกฤตการณ์ส่งผลกระทบต่อโครงสร้าง (Structural Break) ต่อภาระการจ่ายเงินกรณีว่างงานหรือไม่ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณโดยใส่ตัวแปรหุ่น (Dummy Variable)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของช่วงวิกฤตโควิด-19 ต่อมูลค่าการจ่ายกรณีว่างงาน

ตัวแปร (Variables)	สัมประสิทธิ์ (B)	t	p-value	การแปลความหมาย
(Constant)	42,100.50	4.85	.002	ฐานงบประมาณปกติ
ระยะเวลา (Time)	+2,500.10	1.92	.085	แนวโน้มการเติบโตตามปกติ (ไม่ Sig.)
ช่วงวิกฤต(D_covid)	+75,800.00	7.15	.000*	ผลกระทบจากวิกฤต (Shock)

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า เมื่อควบคุมอิทธิพลของระยะเวลาตามธรรมชาติแล้ว ตัวแปรหุ่นช่วงวิกฤต (D_covid) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าการจ่ายเงินกรณีว่างงาน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\$B = 75,800.00$, $t = 7.15$, $p < .001\$$) ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายในเชิงสถิติได้ว่า ในช่วงปีที่มีการแพร่ระบาดรุนแรง (พ.ศ. 2563-2564) กองทุนมีการกระจายเงินกรณีว่างงานยกระดับตัวสูงขึ้น จากเส้นฐานปกติ (Baseline) เฉลี่ยถึง 75.8 ล้านบาทต่อปี การค้นพบนี้ยืนยันถึงความสัมพันธ์เชิงสถิติที่แข็งแกร่งระหว่างวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขระดับโลกกับความเปราะบางของตลาดแรงงานระดับพื้นที่ นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลเชิงโครงสร้างเพื่อประเมิน "รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจ" (Economic Scarring) พบว่าสถานะความเปราะบางนี้ไม่ได้สิ้นสุดลงพร้อมกับการระบาด แต่ได้ทิ้งผลกระทบต่อเนื่องทางสถิติ (Lag Effect) ต่อเสถียรภาพของวิสาหกิจขนาดย่อม ข้อมูลเชิงประจักษ์ในปี พ.ศ. 2567 ยืนยันว่า สถานประกอบการขนาดเล็ก หรือ Micro-enterprises (ที่มีลูกจ้าง 1-9 คน) มีอัตราการเลิกจ้างสูงถึง 230 แห่ง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมดในจังหวัดนนทบุรี ข้อมูลสถิตินี้เป็นหลักฐานสนับสนุนความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่ว่า กลุ่ม SMEs มีความต้านทานต่อภาวะช็อกทางเศรษฐกิจในระดับต่ำที่สุด และเป็นข้อต่อสำคัญ (Critical Link) ที่ผลกระทบค่าใช้จ่ายกรณีว่างงานเข้าสู่กองทุนประกันสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

การพยากรณ์แนวโน้มภาระงบประมาณในอนาคต (Forecasting)

ผู้วิจัยใช้แบบจำลอง Holt's Linear Trend Exponential Smoothing เพื่อพยากรณ์มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพ ในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2568-2572)

ตารางที่ 3 ผลการพยากรณ์มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพ (หน่วย: ล้านบาท)

ปี พ.ศ.	ค่าพยากรณ์ (Forecast)	ช่วงความเชื่อมั่นต่ำ (LCL 95%)	ช่วงความเชื่อมั่นสูง (UCL 95%)
2567	454.88	-	-
2568	493.33	470.12	516.54
2569	531.78	505.45	558.11
2570	570.23	540.88	599.58
2571	608.68	575.20	642.16
2572	647.13	610.50	683.76

ผลการวิเคราะห์ ผลการพยากรณ์ชี้ว่า หากไม่มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย ภายในปี 2572 ภาระงบประมาณกรณีชราภาพจะพุ่งสูงแตะระดับ 647.13 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีปัจจุบัน (2567) ถึงร้อยละ 42.26 ข้อมูลนี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้ถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปโครงสร้างกองทุน

ข้อมูลการพยากรณ์นี้ทำหน้าที่เป็น ระบบเตือนภัยล่วงหน้าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Early Warning System) ที่ชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางของเสถียรภาพกองทุน หากภาครัฐยังคงดำเนินนโยบายเชิงรับ (Passive Policy) โดยไม่มีการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง การเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 42.26 ของรายจ่ายภายใน 5 ปี จะนำไปสู่ภาวะไม่สมดุลของสภาพคล่อง (Liquidity Mismatch) และเป็นตัวเร่งให้กองทุนก้าวเข้าสู่ ภาวะล้มละลายทางการคลัง (Fiscal Insolvency) รวดเร็วยิ่งขึ้น ตัวเลขนี้จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ที่สนับสนุนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเร่งขยายเพดานฐานค่าจ้างในการคำนวณเงินสมทบ และการขยายอายุเกษียณภาคสมัครใจ เพื่อรักษาสมดุลของสมการคณิตศาสตร์ประกันภัย (Actuarial Balance) ก่อนที่วิกฤตจะปะทุขึ้น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พหุคูณการเลือกสถานพยาบาล (Chi-Square Test)

ทดสอบความแตกต่างระหว่างสัดส่วนผู้ใช้บริการโรงพยาบาลรัฐบาลและเอกชน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบ Chi-Square Goodness of Fit ของการเลือกสถานพยาบาล (ปี 2567)

ประเภท	จำนวนผู้ใช้ (Observed)	สัดส่วน (ร้อยละ)	Chi-Square (χ^2)	df	p-value
เอกชน	570,441	85.88	342,500.12	1	.000*
รัฐบาล	93,788	14.12			
รวม	664,229	100.00			

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ ค่า Chi-Square เท่ากับ 342,500.12 ($p < .001$) แสดงว่าสัดส่วนการใช้บริการระหว่างโรงพยาบาลรัฐ และโรงพยาบาลเอกชน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ประกันตนมีความเอนเอียง (Bias) ในการเลือกใช้บริการภาคเอกชนอย่างท่วมท้น ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมหรือความสะดวกที่ผู้ประกันตนยอมรับ แม้จะมีต้นทุนค่าหัวเฉลี่ยในการบริหารจัดการที่สูงกว่า

การกระจุกตัวของการใช้บริการในภาคเอกชนกว่าร้อยละ 85 สะท้อนถึงปรากฏการณ์ โครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน (Private Sector Dependency) อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่าน โมเดลพฤติกรรม การใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen's Behavioral Model) โดยเฉพาะในมิติของ "ปัจจัยเอื้อ" (Enabling Factors) ภายใต้บริบทความเป็นเมือง (Urbanization) ของจังหวัดนนทบุรี ที่ความสะดวกรวดเร็วและทำเลที่ตั้งของสถานพยาบาลเอกชนสามารถตอบสนองวิถีชีวิตแรงงานได้ดีกว่า แม้ในระยะสั้น ปรากฏการณ์นี้จะช่วยลดทอนภาระความแออัดของโรงพยาบาลรัฐ แต่ในระยะยาว การพึ่งพิงกลไกตลาด (Market Mechanism) ในระดับที่สูงเกินไป จะลดทอนอำนาจการต่อรองของรัฐ (Bargaining Power) และก่อให้เกิด "ต้นทุนแฝงในการบริหารจัดการ" (Latent Administrative Costs) หากสถานพยาบาลเอกชนมีการรวมตัวกันเรียกร้องให้ปรับเพิ่มอัตราเหมาจ่ายรายหัวตามภาวะเงินเฟ้อทางการแพทย์ (Medical Inflation) ซึ่งจะย้อนกลับมาสร้างแรงกดดันต่อเสถียรภาพทางการคลังของกองทุนประกันสังคมอีกมิติหนึ่ง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง พลวัตภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมและสถานการณ์แรงงานผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรีในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2558 - 2567) เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทฤษฎีแบบอนุกรมเวลา (Time-Series Analysis) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาระงบประมาณกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประเภทสิทธิประโยชน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2567 2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตการณ์โควิด-19 และความเปราะบางของสถานประกอบการต่อภาระค่าใช้จ่ายกรณีว่างงาน 3) เพื่อประเมินทิศทางการงบประมาณกรณีชราภาพและพฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปความยั่งยืนของกองทุน เพื่อเสนอแนะแนวทางนโยบาย จากการศึกษาข้อมูลในช่วงเวลา 10 ปี สามารถสรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก พบข้อค้นพบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านสู่กับดักงบประมาณผู้สูงอายุ (Aging Budget Trap) โครงสร้างการจ่ายประโยชน์ทดแทนของกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีได้เปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง จากเดิมที่เน้นภาระค่าใช้จ่ายระยะสั้น (เจ็บป่วย/คลอดบุตร) มาสู่ภาระผูกพันระยะยาวอย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2567 มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพสูงสุดเป็นประวัติการณ์ที่ 454.88 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม ซึ่งสูงกว่ากรณีสงเคราะห์บุตร (ร้อยละ 14.68) และกรณีเจ็บป่วย (ร้อยละ 2.66) อย่างมีนัยสำคัญ ผลการพยากรณ์ชี้ว่าหากไม่มีการปรับโครงสร้าง ภาระงบประมาณส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นในอัตราเร่ง (Exponential Growth) ต่อไปในอีก 5 ปีข้างหน้า ประกอบกับผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) พบว่าตัวแปร เวลา

มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) กับมูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) สูงถึง 0.895 ซึ่งบ่งชี้ว่ากาลเวลาเป็นตัวพยากรณ์ภาระงบประมาณที่ดีที่สุด ประกอบกับโครงสร้างการจ่ายประโยชน์ทดแทนของกองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีได้เปลี่ยนแปลงมาสู่ภาวะผูกพันระยะยาวอย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2567 มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพพุ่งสูงถึงร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม ซึ่งสูงกว่ากรณีอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) ที่อธิบายว่าการเข้าสู่สังคมสูงวัยทำให้สัดส่วนประชากรวัยเกษียณเพิ่มขึ้นสะสม ขณะที่ฐานแรงงานใหม่ลดลง นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นแบบอัตราเร่ง (Exponential Growth) ของภาระงบประมาณดังกล่าว ยังเป็นภาพสะท้อนระดับพื้นที่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ระดับชาติอย่างชัดเจน ดังที่ กุลญาดา เนื่องจางค์ และอนรรตน์ อนันนทนาธร ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และกำลังมุ่งสู่การเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ภายในปี พ.ศ. 2578 ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัยภายใต้บริบทสวัสดิการสังคมระดับชาติ (กุลญาดา เนื่องจางค์ และอนรรตน์ อนันนทนาธร, 2562)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 3 ที่มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและประเมินทิศทางการใช้จ่ายกรณีชราภาพ พบว่า โครงสร้างการจ่ายประโยชน์ทดแทนของจังหวัดนนทบุรีได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ “ภาวะกับดักงบประมาณผู้สูงวัย” (Aging Budget Trap) โดยมูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพในปี พ.ศ. 2567 พุ่งสูงถึงร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม และมีแนวโน้มขยายตัวในอัตราเร่ง ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) ในมิติของการสะสมตัวของภาระผูกพันระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน

ที่สำคัญ ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mumtaz & Whiteford ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ระดับสากลที่ชี้ให้เห็นว่า ระบบประกันสังคมในประเทศที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร จะมีภาระทางการคลังด้านบำนาญผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจนเบียดบังงบประมาณสวัสดิการด้านอื่น (Mumtaz, Z. & Whiteford, P., 2021) นอกจากนี้ ข้อค้นพบระดับพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรียัง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กุลญาดา เนื่องจางค์ และอนรรตน์ อนันนทนาธร ที่ระบุว่าประเทศไทยกำลังมุ่งสู่การเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ซึ่งจะส่งผลให้กำลังแรงงานที่เป็นผู้สมทบเงินเข้ากองทุนหดตัวลงอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ภาระการดูแลผู้สูงอายุขยายตัวขึ้น อันเป็นความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวหากไม่มีการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง (กุลญาดา เนื่องจางค์ และอนรรตน์ อนันนทนาธร, 2562)

การขยายตัวของกลุ่มผู้สูงอายุนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพทางการคลังและภาระงบประมาณของประเทศ เนื่องจากภาครัฐและกองทุนฯ จำเป็นต้องนำเงินสมทบจากประชากรวัยทำงานที่มีสัดส่วนลดลง ไปจัดสรรเป็นสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หากผสมผสานเข้ากับโครงสร้างระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน (Defined Benefit Plan) ของกองทุนประกันสังคมไทย ยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงต้นทุนแฝง (Latent Cost) หรือภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) ที่กำลังจะปะทุขึ้นและอาจกระทบต่อเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาวของประเทศ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) (Lobo, C. S. S. & Falleiro, S. P., 2024); (Ponnappalli, R. et al, 2013) ที่อธิบายว่าเมื่อโครงสร้างประชากรเคลื่อนเข้าสู่สังคมสูงวัย จำนวนผู้มีสิทธิรับบำนาญจะเพิ่มขึ้นสะสม (Cumulative Growth) ในขณะที่ฐานแรงงานใหม่ลดลง

นอกจากนี้ การที่มูลค่าการจ่ายเงินกรณีชราภาพในปี 2567 สูงถึงร้อยละ 56.97 ของงบประมาณรวม ทั้งที่มีจำนวนผู้ใช้บริการน้อยกว่ากรณีสงเคราะห์บุตร ยังสนับสนุนแนวคิด Defined Benefit Plan (ระบบบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน) (Works, R., 2016) ซึ่งเป็นโครงสร้างของกองทุนประกันสังคมไทย ที่สูตรการ

คำนวณบำนาญผูกพันกับระยะเวลาการส่งเงินสมทบ ยิ่งผู้ประกันตนอยู่ในระบบนาน ภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) ยิ่งสูงขึ้น ก่อให้เกิดต้นทุนที่มองไม่เห็น (Latent Cost) ที่จะปะทุขึ้นในระยะยาว

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสถิติของวิกฤตการณ์โควิด-19 ต่อเสถียรภาพการจ้างงาน พบว่า ภาวะวิกฤตได้สร้าง "รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจ" (Economic Scarring) และทิ้งผลกระทบระยะยาวต่อสถานประกอบการขนาดเล็ก (1-9 คน) ซึ่งมีสัดส่วนการเลิกกิจการสูงถึงร้อยละ 95.04 ในปี 2567 ผลการวิเคราะห์นี้สะท้อนหลักการของทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability Theory) อย่างชัดเจน

รอยแผลเป็นทางเศรษฐกิจและความเปราะบางของ SMEs (Crisis Scarring & SME Vulnerability) วิกฤตการณ์โควิด-19 (2563-2565) ส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อเสถียรภาพการจ้างงาน โดยทำให้ยอดการเบิกจ่ายกรณีว่างงานพุ่งสูงขึ้นแบบฉับพลัน (Spike) และทิ้งร่องรอยความเสียหายไว้ที่กลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อม (Micro Enterprises) อย่างรุนแรง ข้อมูลปี 2567 ยืนยันว่า สถานประกอบการขนาดเล็ก (1-9 คน) มีอัตราการปิดกิจการสูงสุดถึง 230 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมด สะท้อนว่ากลุ่ม SMEs ยังคงเป็นจุดเปราะบางที่สุดที่สร้างภาระความเสี่ยงให้แก่กองทุนในระยะยาว ประกอบกับผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variable Analysis) พบว่าช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ภาระงบประมาณกรณีว่างงานสูงกว่าระดับปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และแม้เหตุการณ์จะผ่านไปแล้ว แต่ข้อมูลเชิงโครงสร้างในปี 2567 ยังชี้ให้เห็นว่าสถานประกอบการขนาดเล็ก (1-9 คน) มีอัตราการเลิกจ้างสูงสุด (ร้อยละ 95.04 ของกิจการที่เลิกจ้างทั้งหมด) ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability Theory) (Gourinchas, P. et al., 2024); (Othman, K. et al., 2025) ที่ระบุว่าธุรกิจขนาดเล็กมีขีดความสามารถในการทนทานต่อภาวะช็อกทางเศรษฐกิจ (Resilience) ต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ส่งผลต่อนัยสำคัญทางนโยบายคือ กองทุนประกันสังคมจังหวัดนนทบุรีกำลังทำหน้าที่ แบกรับความเสี่ยง แทนภาคธุรกิจขนาดเล็ก โดยเงินกองทุนส่วนใหญ่ในกรณีว่างงานถูกใช้ไปเพื่อเยียวยาแรงงานจาก SMEs เป็นหลัก ซึ่งหากไม่มีมาตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ ภาระงบประมาณกรณีว่างงานจะยังคงเป็น ความเสี่ยงเรื้อรัง (Chronic Risk) ของกองทุนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงประจักษ์ของ Gourinchas et al. และคณะที่พบว่าวิสาหกิจขนาดย่อม (SMEs) มีความเปราะบางต่อภาวะช็อกทางสภาพคล่อง (Liquidity Shocks) ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและการระบาดของโควิด-19 สูงกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งนำไปสู่การปิดกิจการและการเพิ่มขึ้นของการว่างงานอย่างมีนัยสำคัญ (Gourinchas, P. et al., 2024) นอกจากนี้ ข้อค้นพบของผู้วิจัยยัง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Zubair, S., et al. และคณะ รวมถึง Berezkina, O. A., & Rozmainsky, I. V., ที่ยืนยันร่วมกันในเชิงสถิติว่า โครงสร้างทางการเงินของธุรกิจ SMEs มักมีกันชน (Financial Buffer) ต่ำ ทำให้เป็นกลุ่มแรกที่ต้องใช้มาตรการเลิกจ้างแรงงานเมื่อเผชิญกับวัฏจักรธุรกิจขาลง ส่งผลให้ภาระการจ่ายเงินกรณีว่างงานถูกผลักเข้าสู่กลไกกองทุนประกันสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Zubair, S. et al., 2017); (Berezkina, O. A. & Rozmainsky, I. V., 2024)

3. โครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน (Private Sector Dependency) พฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ของผู้ประกันตนในจังหวัดนนทบุรีมีลักษณะยึดติดกับภาคเอกชนอย่างเหนียวแน่น (Sticky Behavior) โดยมีสัดส่วนการใช้บริการสถานพยาบาลเอกชนสูงถึงร้อยละ 85.88 เทียบกับภาครัฐที่มีเพียงร้อยละ 14.12 ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมและความเชื่อมั่นในคุณภาพบริการที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการทดสอบความแตกต่างของสัดส่วน (Chi-Square Goodness of Fit) แสดงให้เห็นว่าผู้ประกันตนมีความเอนเอียงในการเลือกใช้สถานพยาบาลเอกชนอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 85.88) ซึ่งสูงกว่าค่าคาดหวังทางสถิติ ผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ด้วย โมเดลพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen's Behavioral Model) (Alkhalwaldeh, A. et al., 2023); (Radhamony, R. et al., 2024) ในมิติของ ปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors)

บริบทความเป็นเมือง (Urbanization) ของจังหวัดนนทบุรี ทำให้สถานพยาบาลเอกชนมีความได้เปรียบด้าน การเข้าถึงและความสะดวกสบาย มากกว่าสถานพยาบาลรัฐที่มีจำนวนน้อยกว่า การพึ่งพิงกลไกตลาด (Market Mechanism) ในการให้บริการสาธารณะเช่นนี้ แม้จะช่วยแบ่งเบาภาระการลงทุนของภาครัฐ แต่ก็สร้างความเสี่ยงด้านอำนาจต่อรองราคาในอนาคต หากต้นทุนทางการแพทย์สูงขึ้น กองทุนอาจต้องปรับเพิ่มอัตราเหมาจ่ายรายหัวเพื่อรักษาเครือข่ายสถานพยาบาลเอกชนไว้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพกองทุนในระยะยาว (Mumtaz, Z. & Whiteford, P., 2021) นอกจากนี้ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในมิติของพฤติกรรมการใช้สิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ พบว่า ผู้ประกันตนร้อยละ 85.88 มีโครงสร้างการพึ่งพิงระบบบริการเอกชน (Private Sector Dependency) สูงกว่าสถานพยาบาลของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ พฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับโมเดลพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen's Behavioral Model) ในมิติของปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors)

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Alkhawaldeh และคณะที่วิเคราะห์เชิงประจักษ์ว่า ในบริบทพื้นที่ที่มีความเป็นเมือง (Urbanization) สูง ประชากรวัยแรงงานมักให้ความสำคัญกับความสะดวกรวดเร็ว และทำเลที่ตั้งในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งแม้การพึ่งพิงภาคเอกชนจะช่วยลดความแออัดของโรงพยาบาลรัฐได้ในระยะสั้น แต่ในระยะยาวกลับก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านต้นทุนแฝง (Latent Costs) จากภาวะเงินเฟ้อทางการแพทย์ (Medical Inflation) ที่กองทุนต้องแบกรับผ่านการปรับเพิ่มอัตราเหมาจ่ายรายหัวตามกลไกตลาด (Alkhawaldeh, A. et al., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ใน 3 มิติสำคัญ เริ่มจากภาวะงบประมาณกรณีสุขภาพที่มีมูลค่าสูงสุดและเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic Transition Theory) และโครงสร้างบำนาญแบบกำหนดประโยชน์ทดแทน (Defined Benefit Plan) ของไทยที่กำหนดให้ยิ่งผู้ประกันตนอยู่ในระบบนาน ภาระผูกพันต่อหัว (Per Capita Liability) ก็ยิ่งสูงขึ้นจนเป็นปัจจัยเร่งงบประมาณ ในขณะที่เดียวกัน การที่วิสาหกิจขนาดเล็ (1-9 คน) มีอัตราการเลิกจ้างสูงสุดถึงร้อยละ 95.04 นั้น สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีความเปราะบางของวิสาหกิจขนาดย่อม (SME Vulnerability Theory) และวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าธุรกิจกลุ่มนี้มีก้นขนทางการเงินน้อย เมื่อเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจเช่นโควิด-19 จึงไม่สามารถประคองตัวได้และผลักดันทุนทางสังคมยังกองทุนประกันสังคมผ่านการจ่ายเงินทดแทนการว่างงาน นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้ประกันตนกว่าร้อยละ 85 ที่เลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ยังสอดคล้องกับโมเดลพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพของแอนเดอร์สัน (Andersen's Behavioral Model) ในมิติของปัจจัยเอื้อ (Enabling Factors) ภายใต้บริบทความเป็นเมืองของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสร้างแรงกดดันต่อต้นทุนการบริหารจัดการของกองทุนในระยะยาว จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูปความยั่งยืนทางการคลัง โดยภาครัฐควรพิจารณาขยายเพดานค่าจ้างสูงสุดในการคำนวณเงินสมทบให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ ควบคู่กับการส่งเสริมมาตรการขยายอายุเกษียณภาคสมัครใจ (Voluntary Retirement Extension) เพื่อชะลอการไหลออกของเงินกองทุน พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้วิสาหกิจขนาดย่อมผ่านระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) ที่ใช้ข้อมูลการส่งเงินสมทบผิดปกติเป็นสัญญาณเข้าช่วยเหลือสภาพคล่องก่อนเกิดการเลิกจ้าง รวมไปถึงการลงทุนยกระดับศักยภาพโรงพยาบาลรัฐเพื่อดึงดูดผู้ประกันตนกลับสู่ระบบและสร้างอำนาจต่อรองในการควบคุมต้นทุน ทั้งนี้ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม SMEs ที่ปิดกิจการเพื่อค้นหาอุปสรรคในการเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือของรัฐ ตลอดจนการศึกษาความเป็นไปได้และความพร้อมของผู้ประกันตนในการยอมรับการปรับเพิ่มอัตราเงินสมทบ เพื่อประเมินผลกระทบทางสังคมอย่างรอบด้านก่อนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนนโยบายจริง

เอกสารอ้างอิง

- กุลญาดา เนื่องจำนงค์ และอนรรักษ์ อนันนทาธร. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการจัดการภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย: การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อความมั่นคงของผู้สูงอายุ. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 12(2), 219-236.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดนนทบุรี. (2567). รายงานสถานการณ์และดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2568 จาก https://nonthaburi.mol.go.th/news_group/labour_situation
- Alkhawaldeh, A. et al. (2023). Application and Use of Andersen's Behavioral Model as Theoretical Framework: A Systematic Literature Review from 2012–2021. *Iranian Journal of Public Health*, 52, 1346-1354. <https://doi.org/10.18502/ijph.v52i7.13236>.
- Berezkina, O. A. & Rozmainsky, I. V. (2024). Dynamics of Financial Fragility in Hong Kong's Non-Financial Private Companies and the Business Cycle. *AlterEconomics*, 21(3), 474-496. <https://doi.org/10.31063/altereconomics/2024.21-3.3>.
- Canagarajah, P. S. (2002). Guidelines for assessing the sources of risk and vulnerability. *Research Papers in Economics*, 1-60. http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2005/01/26/000009486_20050126131506/Rendered/PDF/313720SP0021801public1.pdf.
- Frantsuz Y.A. (2025). In Search for the Best-Fitting Theoretical Model for Explaining Demographic Dynamics. *Population and Economics*, 9(1): 108-128. <https://doi.org/10.3897/popecon.9.e128817>.
- Gourinchas, P. et al. (2024). Sme Failures Under Large Liquidity Shocks: an Application to the Covid-19 Crisis. *Journal of the European Economic Association*, <https://doi.org/10.1093/jeea/jvae041>.
- Holzmann, R. & Jørgensen, S. (2001). Social Risk Management: A New Conceptual Framework for Social Protection, and Beyond. *International Tax and Public Finance*, 8(4), 529-556 <https://doi.org/110.1023/A:1011247814590>.
- Le, A.-T. & Doan, A.-T. (2020). Corruption and financial fragility of small and medium enterprises: International evidence. *Journal of Multinational Financial Management*, Volumes, 57-58, <https://doi.org/10.1016/j.mulfin.2020.100660>.
- Lobo, C. S. S. & Falleiro, S. P. (2024). A Cross-National Empirical Analysis of the Contribution of Fertility, Life Expectancy and Net Migration in Driving Contemporary and Future Population Agein. *Population and Economics*, 8(4), 64-91. <https://doi.org/10.3897/popecon.8.e118982>.
- Mumtaz, Z. & Whiteford, P. (2021). Comparing formal and informal social protection: a case study exploring the usefulness of informal social protection in Pakistan. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 37(3), 243-272. doi:10.1017/ics.2021.9.
- Othman, K. et al. (2025). Entrepreneurial resilience amid economic shocks: A panel data analysis of ASEAN countries. *International Journal of Asian Social Science*, 15(9), 288-301. <https://doi.org/10.55493/5007.v15i9.5541>.

- Ponnapalli, R. et al. (2013). Explaining Global Patterns of Population Aging in 2012 by the Demographic Transition Model. *International Journal of Asian Social Science*, 3(2), 345-352. <https://econpapers.repec.org/RePEc:asi:ijoass:2013:p:345-352>.
- Radhamony, R. et al. . (2024). Culturally and Linguistically Diverse Community Access and Utilisation of the Mental Health Service: An Explanation Using Andersen’s Behavioural Model. *Issues in Mental Health Nursing*, 45(7), 758-765. <https://doi.org/10.1080/01612840.2024.2359602>.
- Verbano, C. & Venturini, K. . (2011). Development paths of risk management: Approaches, methods and fields of application. *Journal of Risk Research*, 14. 519-550. DOI: 10.1080/13669877.2010.541562.
- Works, R. (2016). Trends in employer costs for defined benefit plans. *Research Papers in Economics*, https://www.researchgate.net/publication/319757464_Trends_in_employer_costs_for_defined_benefit_plans.
- Zubair, S. et al. (2017). The Real Effects of the Financial Crisis on the Small- and Medium-Sized Enterprises. *Academy of Management Proceedings*, 2017(1), 12058. <https://doi.org/10.5465/AMBPP.2017.12058ABSTRACT>.